

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקג

ערב שבת קודש

פרשת וירא

י"ד במרחשוון ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

אמנם יש חידוש בזה במנהגי רבותינו נשיאינו. ובזמנו כתב הרב המחבר ספר 'אוצר מנהגי חב"ד' בנושא זה:

בכל מה שנכתב לאחרונה בנושא ה'שלום זכר', לא מצאתי שעשו את האבחנה הברורה בין סעודת ה'בן זכר' שהיתה נערכת בליל ש"ק, ובין סעודת ה'שלום בן זכר' שהתקיימה ביום הש"ק.

ואלו הם המקורות לכך בכתביו של אדמו"ר הרי"צ נ"ע ובשיחותיו:

(א) ביומנו של הרי"צ ('התמים' חוברת ג עמ' כט. וכן - בשינויי לשון קלים - בתחילת קונטרס 'חנוך לנער'): בשבת קודש פרשת חיי שרה [שנת תרכ"א] היה ה'בן זכר' וביום הש"ק "שלם בן זכר"... בלילה בא [הצמח-צדק] להתועדות ה'בן זכר', וכן [ביום] במסיבת ה'שלם בן זכר'.

(ב) בספר השיחות קיץ ה'ש"ת (עמ' 157) בהיפוך הסדר: בשנת תר"מ, בליל ש"ק ("פרייטאג צו נאכט") - "שלום זכר", ביום הש"ק - "בן זכר".

(ג) ולכאורה לשון ראשון עיקר, שכך מפורש ומסודר גם בלקוטי דיבורים (עמ' 450. ובס' השיחות תרצ"ו, עמ' 48): זמני שמחת משפחה.. קשורי תנאים, נשואין, "בן זכר", "שלם בן זכר", וכו'.

(ד) בספר השיחות תש"ג (עמ' 154-155) מסופר על סעודת ה'שלום בן זכר' שנערכה בשנת תק"ג, אחרי שהכריזו בצהריים שאדמו"ר הזקן מזמין את כל אנשי העיר והאורחים.

על-פי המפורש שם (באות ז) מדובר על סעודה שנערכה בליל ש"ק.

וסעודה זו - דליל ש"ק - נקראת כאן "שלום בן זכר", ואילו הסעודה שהיתה נערכת ביום הש"ק אינה נזכרת כאן כלל. וצריך-עיון.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

ברכה על הלולב אחר נטילתו

במגן־אברהם סי' תרמ"ד הביא ממנהגים לר"א טירנא (מנהגי סוכות אות רה): "ואם לא בירך 'זמן' [-שהחיינו על הלולב] יום ראשון, מברך כל ז' מתי שיזכור". והפריי־מגדים בא"א פירש (בשם הלבוש), דהיינו בשעת נטילה דווקא. וכן הביא במשנ"ב (ס"ק ג. וע' בשעה"צ בסי' תרס"ב ס"ק ד).
ובמג"א סי' תרנ"א ס"ק יא כתב אודות ברכת המצווה: "ואם שכח לברך קודם נטילה, מברך עדיין", ובלבושי שרד שם כתב: "כיוון דעדיין צריך לנענע" (וכן כתב בפרמ"ג בא"א, והובא במשנ"ב ס"ק כו).
ואם כבר נענע מקצתו, צריך לעיין". ובחיי אדם (קמח, יא) חידש שיכול לברך אף לפני הנענועים דהלל, ולפני הושענות נשאר בצריך־עיון. ובכורי יעקב (ס"ק כ) חידש עוד, שיכול לברך אף לפני הקפת הבימה בהושענות (והמשנ"ב ראה אותם ולא הביאם). ובערוך השלחן סי"ג כתב לחדש יותר - שיכול לברך כל זמן שהוא בידו כברכת המוציא, אך במשנ"ב בשעה"צ ס"ק לב דחה סברא זו).

והביא כל זה להלכה בפסקי תשובות (ס"ק י, מלבד כמה פרטים שהשלמנו), וכתב שכל זה נכון גם לענין ברכת שהחיינו. אבל בסוף הערה 50 ציין שם לשו"ת בני דורנו (מבלי להביא את הכתוב בהם), ומהם: קנין תורה (ח"ד סי' עו ס"ק ד), שם מעדיף ע"פ דברי הא"א מבוטשאטש (מהדור"ק, שם ס"ה) לברך [הנדון שם: שהחיינו] למחרת, במקום לברך היום לפני הנענועים. וגם לשו"ת שרגא המאיר (ח"ה סי' עג ס"ק ב), שם מסיק שלא לברך שהחיינו אחרי הנטילה, וכל שכן אם כבר נענע בנטילה ורק בשביל הנענועים דהלל. סוף דבר, איני יודע למה נקבל להלכה את חידושיהם של החיי אדם והביכורי יעקב, כשהלבושי שרד נסתפק בזה, הא"א מבוטשאטש דחאם, והמשנה ברורה השמיטם, וישנם גם פוסקים בדורנו שאינם מקבלים אותם. וספק ברכות להקל, ובפרט לדעת אדמו"ר הזקן בסידורו (ראה פסקי הסיידור אות מב, אגה"ת ר"פ יא) שפסק כן אפילו בספק ספיקא.

'בן זכר' ו'שלוש בן זכר'

בליל שבת שאחרי לידת בן זכר נוהגים לעשות סעודה ומשתה לקהל בבית שהתינוק שם. ולשון הרמ"א¹⁰: "נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת לאחר שנולד זכר, נכנסים אצל התינוק לטעום שם¹¹, והוא גם־כן סעודת מצוה".

בספר 'קובץ מנהגי חב"ד בענייני: הריון, לידה, ברית־מילה, פדיון הבן ולידת בת' (הוצאת קה"ת, ברוקלין תשנ"ב), לא הזכירו כלל את המנהג לערוך סעודת 'שלוש זכר'. ואולי מפני שאין זה 'מנהג חב"ד' אלא 'מנהג ישראל' בכלל, ולא מצאו מה לחדש בזה למנהגנו.

8) לעצם ענין הנענועים (אף שאין זה נוגע לעניינו, כי יכול להיחשב "עובר לעשייתו" גם אם אינו אלא שיירי מצוה), הנה בדברי נחמיה (השלמה לסי' תרנ"א, א, סי"ח. נדפס בסוף שו"ע אדה"ז, במהדורה הישנה חלק ג' עמ' 1368, ובחדשה ח"ד עמ' תפג) כתב שעיקר מצות ד' מינים הוא הנטילה בלבד, שיטלן ויגביהן ממקומן, "ומכל מקום, מצוה כהלכתה מדברי סופרים שינענעם בשעת נטילה לכל צד ע"ד שיתבאר", וזה כמובא בסי' חיים וברכה (סי' ריא) בשם הרא"ש, היראים והאבודרהם, וכ"כ בשלטי הגיבורים ובלבוש, שאין הנענועים אלא מצוה דרבנן (ובסי' ארבעת המינים השלם עמ' תעב ציין לפרמ"ג סי' תרנ"א בא"א ס"ק כב שדן בזה), ודלא כדעת החתם סופר בחידושו לפ' לולב הגזול (מבא) שדן לומר שע"פ נענוע כלשהו הוא מה"ת, הלכה למשה מסיני.

9) שו"ת תרומת הדשן ח"א סימן רסט, ע"פ תוס' בבא־קמא פ"א ד"ה ישוע הבן בשם רבינו תם, וכן הוזכרה סעודה זו בארוחת חיים הלכות מילה (קרוב לסופו) "ונהגו בכל מקומותינו... וקורא אותן לאכול ולשתות ולשמוח עמו כדי שיברכהו... וגם מתקבצים כל הקהל זקנים ונשים וטף בליל השבת ובליל שמיני...". עיי"ש.

10) יו"ד סי' רסה סי"ב.

11) וכבר הקשה בערוך השלחן שם סעיף לו, שפתח בסעודה וסיים בטעימה. ובסי' אוצר הברית (מהדורת תשנ"ג עמ' קכח הערה יב) כתב שלכאורה נראה דודאי צריך לעשות סעודה בבית היולדת, וסעודה זו נחשבת לכמה דעות סעודת מצוה, ובסוף הסעודה יבוא כל הקהל להשתתף, ולהם סגי בטעימה.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד במרחשוון ה'תשע"ב - כ"א במרחשוון ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ד במרחשוון	ה'ל' סומאת אוכלין פרק י"ב.	ה'ל' מלוה ולוה פרק כג.	מ"ע צח.
ש"ק	ט"ו במרחשוון	פרק יג-טו.	פרק כד.	מ"ע צח.
א'	ט"ז במרחשוון	פרק טז. ה'ל' כלים.. בפרקים אלו.	פרק כה.	מ"ע צח.
ב'	י"ז במרחשוון	פרק ג-ה.	פרק כו.	מ"ע קז.
ג'	י"ח במרחשוון	פרק ו-ח.	פרק כז.	מ"ע קח.
ד'	י"ט במרחשוון	פרק ט-יא.	ה'ל' טוען ונטען.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קא.
ה'	כ' במרחשוון	פרק יב-יד.	פרק ב.	מ"ע צט.
ו'	כ"א במרחשוון	פרק טו-יז.	פרק ג.	מ"ע ק.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' הזריחה							
ו', י"ד במרחשוון	4.04	4.51	5.13	6.13	8.43	11.25	11.55	4.43.6	5.09
ש"ק, ט"ו במרחשוון	4.05	4.52	5.14	6.14	8.44	11.25	11.55	4.42.9	5.08
א', ט"ז במרחשוון	4.05	4.53	5.14	6.15	8.44	11.25	11.55	4.42.3	5.08
ב', י"ז במרחשוון	4.06	4.53	5.15	6.16	8.45	11.25	11.55	4.41.7	5.07
ג', י"ח במרחשוון	4.07	4.54	5.16	6.16	8.45	11.25	11.55	4.41.1	5.07
ד', י"ט במרחשוון	4.08	4.55	5.17	6.17	8.46	11.25	11.55	4.40.6	5.06
ה', כ' במרחשוון	4.08	4.56	5.18	6.18	8.46	11.26	11.56	4.40.1	5.06
ו', כ"א במרחשוון	4.09	4.57	5.18	6.19	8.47	11.26	11.56	4.39.6	5.05

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
וירא	4:07	5:20	4:21	5:22	4:11	5:20	4:25	5:23
חיי-שרה	4:03	5:17	4:17	5:18	4:07	5:16	4:21	5:20

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף־יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעיריי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף־יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר־חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אתה בחרתנו / ברכה על לולב / שלום-זכר

נגינת 'אתה בחרתנו' בחזרת הש"ץ

אביא בזה את לשון השיחה, עם כמה הערות בשוליים, וה' יגמור בעדנו. בשיחת יום ב' דחג'הסוכות ה'תשכ"ג¹, אמר הרבי: "בנוגע למנהג שנקבע לאחרונה², לנגן 'אתה בחרתנו' בכל יום טוב בחזרת הש"ץ, יש להעיר: (א) כאשר הקהל מנגן 'אתה בחרתנו' - צריך גם הש"ץ לומר (לנגן) עמהם³, שהרי הוא צריך לחזור על כל התפילה⁴ (כולל גם 'אתה בחרתנו') כדי להוציא ידי חובתו את הציבור. (ב) כאשר מנגנים 'אתה בחרתנו' בחזרת הש"ץ - אין לנגן את הבכא⁵ שבה חוזרים וכופלים התיבות, שהרי בתפילה בכלל אינו מן הראוי לחזור ולכפול תיבות (כי גם מספר התיבות שקבעו בתפילה הוא בדיוק⁶) אפילו במקום שמותר להפסיק, ועל-אחת-כמה-זכמה במקום שאסור להפסיק⁷, כבנדון-דין, בתפילת העמידה, ולכן, יש לנגן רק את הבכא שבה אין כופלין התיבות."

(1) ס"ח, 'תורת מנחם - התועדויות' כרך לה עמ' 60, בלתי מוגה.
 (2) הרבי לימד את הניגון לקטע זה, בשמח"ת תשכ"א (ראה תורת מנחם כרך כט עמ' 106 הערה 1).
 (3) 'וצריך לאמור על-כף-פניו קצת בקול, שיוכלו לשמוע עשרה בני אדם העומדים סביבו' (משנה ברורה שבהערה הבאה. וראה שם בסי' רסח ס"ק יב כיו"ב לגבי הקטע 'מגן אבות' שבברכת מעין שבע. וראה בהערה הבאה).
 (4) מטעם זה, ההוראה בקשר לברכת 'מודים' של הש"ץ היא, ש"צריך לאומרו בקול כמו שאר ברכות התפילה, דלא כמנהג העולם שהש"ץ אומר בלחש" (ספר המנהגים עמ' 12). וכ"כ במשנה ברורה ס' קכד ס"ק מא, והובא בקצות השלחן ס' כב בבדי-השלחן ס"ק כג. ולהלן בסי' עא ס"ק כו מלמד הקצות השלחן זכות על שאין הש"ץ אומר בקול מן אבות וכן מודים דרבנן, כיוון שאין עליהם חיוב לשמוע זאת מהש"ץ. אבל לדין שאין לנהוג כן במודים, צ"ע מדוע אין נוהרין בזה גם ב"מגן אבות" (והרי גם האמור בשו"ע אדה"ז ס' ככה ס"א אודות אמירה כולם ביחד אינו מועיל בנידו"ד. ועצ"ע אודות 'שים שלום' - רובו ככולו - שניגנו בו בעידוד הרבי, וכן משנת תשנ"ב ניגנו ב'הוא אלוקיני' בהוראה מפורשת במקום הש"ץ, ולא שמעו את הש"ץ כלל). ואכן בקונטרס 'בירורי מנהגים - שבת' (להרב שבתאי ש"י פרידמן, צפת תש"ע עמ' 50) מסיק מטעם זה, שיש עניין שיאמר הש"ץ בקול רם גם את ברכת 'מעין שבע'. והעיר שם הרב לוי"צ ש"י ראסקין, שכאשר עבר הרבי לפני התיבה, אמר את כל הברכה ברצף ובקול, והציבור אמר את חלקו בשקט.
 (5) מהלך הניגון הוא, שבבכא הראשונה אין כופלין התיבות ובשניה כופלין.
 (6) ראה טור או"ח ס"ו ס"ק קיג. וראה גם ב"י או"ח ס"א ו"ד"ה וכתב עוד מה). ועוד. - הערת המו"ל שם. בהמשך השיחה כאן, ובמקורות שצוינו להלן בהערה הבאה מדובר על איסור הפסק. ולכאורה כל זה שייך רק לש"ץ, ולא לקהל השומע את החזרה.
 (7) ראה 'שמועות וסיפורים' (תשנ"ג) ח"א עמ' 118. פסקי תשובות ס' נא אות ו"א. שו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח ס' ז ס"ד ואילך. ועפ"ז אינו מובן מה שנהגו בקביעות בבית חיינו בנוכחות הרבי (וניתן לראות זאת במראות-קודש), שהציבור מנגנים בהלל "הללו את ה' כל גוים" וכופלים תיבת "עלינו" [כיום משתדלים שלא לכפול, אבל בוודיאו נשמע ברור שכפלו], והרבי היה מעודד כדרכו את הניגנה, ולא העיר מאומה (גם אח"כ). ולכאורה גם בהלל יש מספר קבוע של תיבות, ועכ"פ - מצד הפסק.

כל יהודי יכול לזכות להתגלות ה'

מה בין אכילת אדם לאכילת מלאך; אדם ומזבח; צדיק ובינוני • על-ידי המילה זכה אברהם לנתינת-כוח שעל-ידיה יוכל לשלוט גם בדברים שבדרך הטבע אין לאדם שליטה בהם • כל יהודי יכול לשאוף ולתבוע שכך יתגלה הקב"ה גם אליו • אולם לזה צריכה להיות הקדמה והיא הידיעה וההכרה שעליו למול את עצמו • ידיעה זו דווקא מסוגלת להביאו לדרגות הגבוהות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ענינה של עמידת אברהם בעת אכילת המלאכים, הוא ההשפעה והנתינת-כוח שאכילת המלאכים תהיה אכילה ממש, דהיינו אכילת אדם. והעניין הוא - כי יש ב' מיני אכילות, "אכילת מזבח" ו"אכילת אדם"⁵. וההפרש ביניהם, ש"אכילת מזבח" הוא עניין הבירורים, והוא בסדר ההשתלשלות, ואילו "אכילת אדם" - הבאה לאחרי עבודת הבירורים של "אכילת מזבח" שעל-ידה מתבטל הרע שבמאכל - ממשיכה אור חדש שלמעלה מהשתלשלות.

וזהו גם ההפרש בין אכילת צדיק (שבבחינת "אכילת אדם") ואכילת בינוני (שבבחינת "אכילת מזבח"), ובכללות יותר - בין אכילת אדם ואכילת מלאך.

וזהו מה שכתוב "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" - שעמידת אברהם היא נתינת-

1 את כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע - כ"ף מרחשון - אשר חל בשנה זו בשבת קודש פ' וירא" (לשון הקדמת כ"ק אדמו"ר למאמר - נדפס בסה"מ שם ע' שפא). וראה גם לקמן ע' 142 הערה 2, ובשוה"ג שם.
 2 זבחים יג, ב. וראה לקו"ת ר"פ צו.
 3 פרשתנו (וירא) יח, ח.

א. [במענה על דו"ח שמסר השד"ר הרה"ח ר' שלמה אהרן קזרנובסקי על-דבר מילוי שליחותו², בבקשו מהמזכיר הרחמ"א חדקוב שיואיל לומר בשמו - לכ"ק אדמו"ר, אשר, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ אמר לו כמה פעמים (בשובו מקיום שליחותו): "איך גיב איבער דעם טאָטן ווער דער שליח איז, און די דבר השליחות" [=אני מוסר לאבי מיהו השליח ואת דבר השליחות], ומבקש להזכיר הדבר, כיון שמחר, יום הש"ק, הוא כ"ף מרחשוון, יום ההולדת של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע - אמר כ"ק אדמו"ר³].

בשבת קודש פרשת וירא שנת תרס"ג - לפני חמישים שנה - אמר כ"ק אדמו"ר נ"ע מאמר ד"ה והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו⁴, ותוכנו:

1 נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 23 ואילך. במהדורה זו ניתוספו בהערות כמה פרטים (מלבד ציוני מ"מ) - מרשימה בלתי מוגה.
 2 לטובת ישיבת תורת (המו"ל).
 3 להמזכיר הרחמ"א חדקוב - למסור להשד"ר הנ"ל (נעתק מרשימתו של הנ"ל).
 4 נדפס בסה"מ תרס"ג ע' נ ואילך. - מאמר זה יצא לאור (בקונטרס בפ"ע) בשנה זו (תשי"ג) "בקשר עם יום הולדת

הלכות ומנהגי חב"ד

לראש - בנוגע לעצמו... ועוד ועיקר - הפצת התורה והמצוות והפצת היהדות בכללותה, חדורים בפנימיות התורה שנתבארה בתורת חסידות חב"ד, ועד להפצת אור הקדושה בכל העולם כולו, גם בנוגע למצוות שנצטוו בניינח.

ב'שנת הבניין' הצייע הרבי⁵, שביום זה (ומה טוב - גם בימים שלפניו ושלאחריו) ישתדל כל אחד ואחד הנמצא בכל עיר ועיר שבה קיימת ישיבת תומכיי תמימים וסניפיה, ועל אחת כמה וכמה בארצנו הקדושה ת"ו, להיכנס לבניין הישיבה, ולעשות שם פעולות טובות בכל שלושת הקווים דתורה, עבודה וגמילות חסדים: להתפלל (או לומר מזמור תהילים, כולל ובמיוחד - המזמור המתאים למספר שנותיו של אדמו"ר מהורש"ב [השנה - מזמור ב]), וללמוד מתורתו.

בעיר שאין בה ישיבה זו - יעשו זאת בתוך בניין שתפקידו מעין הישיבה, כגון בית חב"ד, בית תורה, תפילה וגמילות חסדים. ומובן שעל פי הציווי "ואהבת לרעך כמוך", יש להשתדל להשפיע על יהודים נוספים שגם הם יעשו כן, ועוד ועיקר - שפעולות אלה תיעשנה ברבים⁶. וכדאי ונכון שבין העניינים שלומדים מתורתו של בעל יוס' ההולדת, ילמדו גם קונטרס 'החלצו', שעלידי זה יתווסף באהבת ישראל ואחדות ישראל, כמבואר בארוכה בקונטרס זה.

5) ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 56. וצ"ב אם כל האמור הוא הוראה גם לכל שנה ושנה.
6) ובפרט על פי מה שכתב בעל יוס' ההולדת בקונטרס 'החלצו' (ספר המאמרים תרנ"ט עמ' סא), שההסכם אשר עושים שניים או רבים, יש לזה חיוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפני עצמו" (סי' השיחות שם).

שבת קודש פרשת וירא

ט"ו במרחשוון

הפטרה: "ואשה אחת... ותשא את בנה ותצא" (מלכים ב' ד, א' לז)¹.

יום שני

י"ז במרחשוון

תענית 'שני' בתרא.

יום חמישי

כ' במרחשוון

יוס' הולדת את כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, בשנת תרכ"א².

יום סגולה, שבו המזלו גובר של הנשיא פועל התגברות בעבודתם של חסידים ושל כלל ישראל, ועליידם - בכל העולם כולו³.

מהוראות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו:

ביום זה⁴, צריך כל אחד ואחד לקבל החלטות טובות להוסיף בהפצת המעיינות חוצה, לכל

1) ספר המנהגים עמ' 32. לוח כולל חב"ד.
2) ראה בדבר הולדתו וברית המילה שלו, ברשימות מדברי ימי חייו שנדפסו בראש קונטרס 'חנוך לנער', וב'ספר התולדות - אדמו"ר מוהרש"ב', הוצאת קה"ת, כפר חב"ד תשל"ו, פרק א. 'להעיר, שהקביעות דכ"ף מרחשוון היא לעולם באותו יום שבו חל ראש השנה (סה"ש תש"נ ח"א עמ' 118 הערה 89). והוא "יום החמישים" מראש השנה, שמורה על שער הנו"ן, בחינת הכתר (השייך לכ"ף מרחשוון) - שוליהגיליון שם.
3) ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 70.
4) 'התועודות' תשמ"ז ח"א עמ' 496 (מוגה), ובסגנון אחר בספר השיחות תשמ"ז ח"א עמ' 69.

ארבע או חמש שנים, שכן, הרבי נ"ע נולד בשנת תרכ"א, ואילו בניסן תרכ"ו נסתלק הצמח צדק - פרץ בככי. שאלו הצמח צדק מדוע הנך בוכה? והשיב, כי למד בחומש (או שמע שמספרים) שהקב"ה נראה אל אברהם אבינו - הסיפור אירע בשבוע פרשת וירא - ולכך הוא בוכה, מדוע אין הקב"ה נראה אליו.

ויענהו הצמח צדק: כאשר יהודי (נוסחא שנייה: יהודי צדיק¹¹) בן תשעים ותשע שנים מחליט שצריך למול את עצמו, ראוי הוא שהקב"ה יראה אליו.

תשובת הצמח צדק הניחה את דעת הילד, וחדל לבכות.

ג. ובהקדמה: אף על פי שסיפור זה אירע בימי ילדותו של הרבי נ"ע, קודם היותו בר מצוה, ועוד לפני ש"הגיע לחינוך¹², מכל מקום, יש ללמוד ממנו לימוד והוראה בעבודת השם, שכן, מכיוון שהרבי נ"ע סיפר את הסיפור לבנו יחידו - הרבי, והרבי חזר על הסיפור בכדי שיפרסמוהו בעולם, מוכח, שהסיפור נוגע גם אליו.
ובפרטיות - יש ללמוד מסיפור זה שני עניינים, הן מהשאלה (של הרבי נ"ע) והן מהתשובה (של זקנו הצמח צדק).

ד. ולכל לראש - הלימוד וההוראה מבכיתו של הרבי נ"ע (אל הצמח צדק) על כך שהקב"ה לא נראה אליו:

כל אחד ואחד מבני ישראל, באיזה מעמד ומצב שיהיה, אפילו אם הוא נמצא בדרגה כזו שעדיין "לא הגיע לחינוך", כלומר, שחוסר הדעת שבו הוא במידה כזו, אשר לא זו בלבד שאינו מבין מעצמו, אלא עוד זאת, שאינו מסוגל אפילו לקבל ולקלוט השפעה מהזולת (שזהו עניין "הגיע לחינוך").

- יתכן אמנם, שלפי מספר שנותיו הוא "גדול", אבל בנוגע לרוחניות העניינים - הוא בבחינת קטן "שלא הגיע לחינוך". וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³ "אידישע יאָרן רעכענען זיך ניט לויטן

11) הביאור ב' הנוסחאות - ראה לקו"ש ח"ה שבעה עמ' 7.
12) ראה לקו"ש ח"ט' שבעה עמ' 7' 131 ובהערות 16-17.
13) ראה גם תורת מנחם - התועודות ח"ה ע' 58. וש"נ.

כוח למלאכים שגם אכילתם (שבדרך כלל היא בבחינת "אכילת מזבח") תהיה בבחינת "אכילת אדם", בדוגמת אכילת הצדיקים, אשר עלידי זה ימשיכו גם המלאכים אור חדש שלמעלה מסדר השתלשלות, בלי הגבלות.

(ויסיים כ"ק אדמו"ר - בנוגע לשד"ר הנ"ל): מכיוון שהוא שליח - שזהו עניין "מלאך"⁷, והמשלחים בנדון דידן הם כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וכו' וכו', אשר, כוח המשלח הזה הוא למעלה מהגבלות - הרי זה נותן כוח בשליח למלאות שליחותו בהצלחה למעלה מהגבלה.

* * *

ב. הסיפור הבא⁸ - כבר סיפרתי פעם, אבל, היות שהיום הוא יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אספר את הסיפור פעם נוספת⁹:

הרבי נ"ע נהג להיכנס מדי שנה, ביום הולדתו כ' מרחשוון, אל זקנו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, בכדי לבקש ברכתו¹⁰. - יתכן שכן היה הסדר גם אצל שאר נכדי הצמח צדק.

פעם אחת כשנכנס הרבי נ"ע - (בהיותו ילד כבן

7) ראה לקו"ת ויקרא א, ג: "פי מלאך היינו שליח" (וראה הנסמן בלקו"ש ח"ב ע' 163 הערה 36).
8) נעתק ב'היום יום' ט חשון (מ'שיות כ' מ"ח צג ברשימותי [נדפס ב'רשימות' חוברת קי"ט]). - סיפור זה נתבאר גם בלקו"ש ח"ה ע' 86 ואילך. ע' 321 ואילך. ח"ט ע' 129 ואילך. ח"כ ע' 61 ואילך. סה"ש תש"ג ח"א ע' 110 ואילך. תנש"א ח"א ע' 115 ואילך. תשנ"ב ח"א ע' 85 ואילך. שיחת ש"פ וירא תש"ה (נדפסה בקונטרס "צדי"ק למלך" ח"ב ע' 3 ואילך). ועוד.
9) ובפרט שמסתמא ישנם כאלה שעדיין לא שמעו את הסיפור, ואלה שכבר שמעוהו - ישמעוהו עוד הפעם (מרשימה בלתי מוגה).
10) בילדותו היתה להרבי נ"ע מטפלת אינה יהודי'. פעם אחת כאשר הרבי נ"ע הלך צריך ליכנס אל הצמח צדק, אמר, שאינו רוצה ליכנס ללא המטפלת, וכיון שסירב הילד ליכנס בלעדה, הניחו גם לה ליכנס אל הצמח צדק. אבל מה עשו? - בחדרו של הצמח צדק הלך עומד תנור ("הרובע"), וכיון ששם לא היו התנורים קבועים לכותל, דחקו את המטפלת לבין התנור והכותל [ראה "רשימות" חוברת ה (יומן ב) ע' 35 (ושם, שאדנ"ע ה' "אז כבן ג' וחצייד' שנים"). וראה גם סה"ש תרפ"א ע' 20]. (מרשימה בלתי מוגה).

ארדה נא ואראה (יה, כא)

ארדה נא:.... לסוף מעשיהם (רש"י)

אנשי סדום חטאו במעשיהם הרעים, אבל הקב"ה לא הסתפק בראיית המעשים כשהם לעצמם, אלא גם הסתכל ל"סוף מעשיהם" - האם יתחרטו ויחזרו בתשובה על מעשיהם הרעים, או שהם עתידים להישאר ברישעים.

(ספר המאמרים תש"ג, עמ' 88)

ויגש אברהם (יה, כג)

ויגש אברהם... לדבר קשות, ולפיוס ולתפילה (רש"י)

מידתו של אברהם היא אהבה וחסד. כיצד ייתכן אפוא שאברהם ידבר קשות, ובפרט כלפי הקב"ה, ובכך אף פתח תחילה!?

אלא כשאומרים שמידתו של אברהם היא אהבה וחסד, אין הכוונה (רק) שהיה החסד בטבעו, אלא (בעיקר) שעבד את ה' במידת החסד, לקיים את רצון ה'. ואולם כשבא לידו עניין של הצלת נפשות (כי כבר נגזרה הגזרה ונשלחו המלאכים להפוך את סדום), ולא היתה לפניו דרך אחרת אלא לתבוע מהקב"ה ולדבר עמו קשות, כדי לבטל את הגזרה - לא עשה אברהם שום חשבונות, ונכנס תיכף בכל התוקף הדרוש באותה שעה, אף אם הדבר היה בניגוד לטבעו.

נמצאנו למדים, שכשבא לאדם עניין הנוגע להצלת נפש מישראל, בגשמיות או ברוחניות, עליו להתעסק בזה בכל כוחו, ובכל האמצעים האפשריים, גם אם זה מנוגד לטבעו.

(ליקוטי שיחות כרך י, עמ' 58-59)

כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה (כא, יב)

שמע בקולה: למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות (רש"י)

אף שבדרך כלל היה אברהם בדרגה נעלית יותר משרה (שהרי איש ואשה הם בדוגמת משפיע ומקבל), בכל זאת בנבואה היה טפל אליה.

נבואה ורוח הקודש תלויים במידת שייכותו של הצדיק לעולם. ומכיוון שאברהם היה מרום ומנותק לגמרי מהעולם, ולעומתו, שרה היתה שייכת לעולם, לפיכך בנבואה היה אברהם טפל לשרה.

זה גם ההסבר שהיו צדיקים גדולים שלא היתה להם רוח הקודש, ואילו צדיקים פחותי דרגה מהם, הייתה להם רוח הקודש.

הבדל זה, במידת שייכותם לעולם, בא לביטוי גם ביחסם אל ישמעאל: אברהם אמר "לו ישמעאל יחיה לפניך" (כי הוא ראה את ישמעאל מצד דרגתו ובחינתו שלו, של אברהם); אך שרה אמרה, "גרש האמה הזאת ואת בנה" (כי היא הכירה אותו כפי שהוא בעולם).

(ביאורי הזוהר לאדמו"ר האמצעי, חיי שרה, דף יג)

פאָספּאַרט"!!!... [=השנים של יהודי אינם נמדדים לפי ה"דרכון"...], לפי ה"דרכון" הוא אמנם יהודי זקן ("אויפן פאָספּאַרט קען ער זיין אָן אַלטער איד"), אבל לפי שנותיו האמיתיות, שנותיו הרוחניים, כלומר, ביחס לקיום התורה והמצוות שלו - הוא בדוגמת תינוק המשחק מתחת לשולחן ("אַ קליין קינד וואָס שפּילט זיך אונטערן טיש")...

בכל זאת, יכול גם הוא לתבוע, ותביעה בחזקת,

לפי ה"דרכון" הוא אמנם יהודי זקן, אבל לפי שנותיו האמיתיות, שנותיו הרוחניים ביחס לקיום התורה והמצוות שלו - הוא בדוגמת תינוק

אזנים וראש הגווייה", "שבתחילה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו לזוהר מעבירה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו, שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע, ולבסוף כשנימול המליכו הקב"ה אפילו על אלו כו"²⁰.

והעניין בזה - שבתחילת עבודתו (כשנקרא שמו "אברם") היה אברהם בעל הבית רק על האיברים שבדרך הטבע קיימת אפשרות לשלוט עליהם, אמנם לאחרי זה, הנה על ידי שלימות עבודתו ופעולתו של אברהם בכוח עצמו (שלימות האפשרית בעבודה שבכוח עצמו) - ניתנו לו מלמעלה גם העניינים שהאדם בכוח עצמו אינו יכול להגיע אליהם, ובמילא נעשה (אברהם) לבעל הבית גם על הדברים שעל פי טבע לא היתה בו האפשרות לשלוט עליהם.

ומזה מובן, שהתגלותו של הקב"ה לאברהם אבינו לאחרי מצות מילה (אשר אז נשתנה שמו ל"אברהם" בתוספת ה"א) היתה באופן נעלה הרבה יותר מהתגלות שלפני זה.

ולמרות כל עליונים אלו שבהתגלות ה"וירא אליו הוי" (לאחרי קיום מצות מילה ושינוי השם

שזוהו עניין הבכיהה, - כידוע¹⁴ שדמעות באות מ"מותרי מוחין", בסיבת דבר שנעלה ומרומם מהבנת והשגת האדם, שאין המוחין יכולים לסבלו - שהקב"ה ייראה אליו, כשם שנראה אל אברהם אבינו.

ה. יתר על כן:

מסיפור זה (שהרבי נ"ע בכה על כך שאין הקב"ה נראה אליו כשם שנראה לאברהם אבינו בהתחלת פרשת וירא) למדים, שבכוחו של כל אחד ואחד מיישראל לתבוע שהקב"ה ייראה אליו באותו אופן שנראה אל אברהם אבינו לאחרי קיומו מצות מילה, שבמעמד ומצב זה היתה ההתגלות של "וירא אליו הוי" שבתחילת פרשת וירא. ובהקדמה: גם לפני קיום מצות מילה מצינו התגלות שם הוי' לאברהם¹⁵, אבל, אין זה בדומה להתגלות - "ואיתגללי" - שבאה לאחרי מצות מילה, שהיתה בדרגה נעלית הרבה יותר¹⁷.

14) ראה תו"א וישלח כו, א. סה"מ ה"ש"ת ע' 145. ועוד.

15) לך לך יב, ז. שם יז, א.

16) ת"א עה"פ ריש פרשתנו.

17) ראה ב"ר ריש פרשתנו. מפרשים ריש פרשתנו. לקו"ת תוריע כא, א. וראה גם זח"א פח, סע"ב. צח, רע"א - נתבאר בלקו"ש ח"י ע' 50 ואילך.

18) לך לך יז, א ואילך.

19) נדרים לב, ב.

20) פי' הר"ן שם. וראה גם פי' הרא"ש שם.

פרשת וירא

וירא אליו ה' (יח,א)

כשהיה אדמו"ר הרשב"ב ילד קטן, נכנס פעם לזקנו, אדמו"ר הצמח צדק, בשבת פרשת וירא, והתחיל לבכות, באמרו: מדוע נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה? ענה הצמח צדק: כשיהודי, צדיק, בן תשעים ותשע שנה, מחליט, שעליו למול את עצמו - ראוי וכדאי הוא שיתגלה אליו ה'.

(היום יום ט' במרחשוון)

* * *

יש לשאול, הרי גם בפרשה הקודמת נאמר "וירא ה' אל אברם" (יב, ז. יא), ומדוע לא שאל הילד על אותו 'וירא'.

יש לומר, שה'וירא' שבפרשת לך-לך היה קשור במעלתו של אברהם אבינו, וברור שלא עלה על דעתו של הילד להשוות את עצמו לאברהם ולהקשות מדוע לא זכה למה שזכה אברהם. ואילו ה'וירא' שבפרשתנו לא היה מפני דרגתו הנעלית של אברהם, אלא מפני מידת חסדו של הקב"ה, כפירוש רש"י "לבקר את החולה", היינו עניין של גמילות חסדים. ומכאן שאלתו של הילד: מדוע אין הקב"ה גומל חסד גם עמו? על כך ענה הצמח צדק, שאמנם, ה'וירא' היה מפני חסדו של הקב"ה, אך בכל-זאת צריכים להיות 'כלי', ואברהם זכה לכך בגלל החלטתו למול את עצמו.

(לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 61)

* * *

סיפור זה מלמדנו, שאפילו אצל ילד קטן אפשר לעורר תשוקה לרוחניות ולאוקות, ועד לתשוקה נפלאה המביאה לידי בכי. וזאת - על-ידי החינוך הראוי.

ואין סתירה מדברי הרמב"ם היודעים על דרך הלימוד עם ילד קטן, שיש לעוררו "בדברים שהם אהובים אצלו", כגון אגוזים. שכן אירוע זה גילה דרך חדשה ופתח 'צינור חדש', שיוכלו לחנך ילד שרוחניותו ואלוקות הם "דברים שהם אהובים אצלו".

(לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 66)

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם (יח,ה)

כיצד נתן אברהם לאורחיו בשר עם חלב? אלא אברהם אבינו הגיש לאורחים הן מאכלי חלב והן מאכלי בשר, לבחירתם. מובן שמי שאכל חלב לא אכל בשר, ולהפך.

ומה שנתן להם שלושה לשונות, אף-על-פי שנתן גם חמאה וחלב, הוא כדי שתהיה הבחירה ביד כל אחד ואחד מאורחיו, אם לאכול מהחלב או מהבשר. זוהי הכנסת-אורחים בהידור.

(לקוטי שיחות כרך ו, עמ' 150)

השבת, בשעה שאמר מאמר חסידות, התנהלה בחדר הסמוך שיחה שהפריעה לו באמירת המאמר, וכיון שהרבי נ"ע הרגיש את אחריותו, שתפקידו הוא להשפיע חסידות, סילק את חוש השמיעה מהאוזן שהיתה מופנית לעבר אותו חדר. וזהו שמצינו באחד המאמרים²³ שהיו "צדיקים גדולים שלא טעמו טעם המאכל בעת אכילתם"²⁴ מפני הרצון הנפש האלקית שאינו רוצה לטעום טעם גשמי, וכמו כן היו צדיקים גדולים שלא ראו²⁵ ולא שמעו מזה שלא רצו לראות ולשמוע מצד הנפש האלוקית כו' וזהו שליטה וממשלה גם בעת ההתלבשות באברי הגוף -

הנה גם אלה מבני-ישראל הנמצאים בדרגה נעלית כזו - צריכים לדעת שעליהם למול את עצמם. ועל דרך זה ישנו לימוד והוראה מתשובתו של הצמח צדק אל הרבי נ"ע - שהתגלותו של הקב"ה לאברהם אבינו דווקא היתה בגלל ידיעתו והכרתו שצריך למול את עצמו: עם היות שכל אחד ואחד מישראל ראוי לתבוע שהקב"ה ייראה אליו, מכל מקום, דרושה לשם כך הקדמה מסויימת, והיא: הידיעה וההכרה שצריך הוא למול את עצמו. כלומר:

א. וטעם הדבר - לפי שכל זמן שקיימת מציאות של ערלה, אפילו ערלה דקה ביותר ברוחניות, יכולה להיות ירידה, לאחרי ריבוי השתלשלות, עד לעניינים נמוכים.

ועל-פי זה יש לבאר דיוק לשון הצמח צדק - כאשר יהודי, צדיק, בן תשעים ותשע שנים, מחליט שצריך למול את עצמו, ראוי הוא שהקב"ה ייראה אליו:

ובהקדם הביאור במאמר חז"ל באבות²⁶ "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", דלכאורה אינו מובן: כל העניינים הנמנים במשנה שם מהווים הוראות למעשה בהנהגתו של האדם - "בן חמש שנים למקרא", "בן עשר שנים למשנה", "בן י"ג למצוות" כו', ומהי ההוראה בזה ש"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם"?!...

והביאור בזה²⁷: ענינו של "בן מאה" בעבודת האדם, הוא, שלימות הבירור והזיכוכן בכל עשר כוחות הנפש, ובאופן פרטי דווקא²⁸, כפי שכל כוח

מבלי הבט על כל המעלות הקיימות אצל יהודי בפועל, או, לכל הפחות, בכוח, אשר, "בכוח" יכול כל אחד ואחד מישראל להגיע לדרגות הכי עליונות בעבודתו (כאמור לעיל בעניין "וירא אליו הוי"'), וכדאיתא במדרש²¹ ש"כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב". ולהעיר, שגם מזה דחשיב אברהם ביחד עם יצחק ויעקב, מוכח, שהכוונה היא לאברהם במדרגתו שלאחרי מצות מילה -

אף-על-פי-כן עליו לדעת, שצריך הוא למול את עצמו. יתירה מזה:

אפילו אלה מבני-ישראל אשר מעלות האמורות קיימות אצלם (לא רק בכוח, אלא גם) בפועל, כלומר, הצדיקים השולטים גם על האיברים שבדרך הטבע לא תתכן השליטה עליהם, בדוגמת מעמדו ומצבו של אברהם אבינו לאחרי מצות מילה (כשנשתנה שמו מ"אברם" ל"אברהם", כנ"ל),

- כידוע הסיפור אודות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²², אשר פעם התאונן שאינו שומע באוזן אחת. כאשר החלו לחקור את סיבת הדבר, נודע, שביום

23 ד"ה כי ישאלך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רכה).

24 ראה גם לקו"ש ח"י ע' 106.

25 ראה גם המשך תרס"ו בהוספות ע' תקפא.

26 ספ"ה.

27 ראה גם שיחת ש"פ וירא תש"ה שבהערה 7 הערה 15. וש"נ.

28 ראה קונטרס העבודה פ"ו.

21 תדבאר רפכ"ה.

22 ראה גם התוועדות תשמ"ח ח"ד ע' 15 הערה 65.

תשט"ו (אגרות קודש כרך יו"ד עמ' רפ - כאן ב'תרגום חופשי'):

קבלתי הפתקא שלו והמצורף אליו שנמסר ללשכת חשאיין, הסמוי מן העין, כלומר שממנה נעזרים אנשים ותחומים שאין לפי כבודם לבקש עזרה בגלוי, והרי ידוע שדבר הסמוי מן העין שמור מעין שאינה טובה.

כן יהיה זה ליזכותכם שהשם יתברך יעניק לכם ברכותיו בעין יפה ובה בוד ישמרכם מעין שאינה טובה וכמו שאומרים "יברכך ה' וישמרך", ומבואר במדרש רז"ל שהקב"ה - לבד נתינתו הברכה הרי הוא גם "וישמרך" שומר שמקבלי הברכה ישתמשו בכך באופן טוב ושמוח.

והרבי מסיים:

בטח למוותר להודיעכם, שנדרש גם כן להפריש צדקה מהריח, מעשר (10%). וכידוע שאין צריך להקדק בצדקה, וממילא צריך ליתן משהו יותר מעשר אחוז, וזה מביא גם תוספת ברכה ב"עשר - בשביל שתתעשר".

היסח הדעת - מבטלו

בו' שבט תשי"ד כתב הרבי לאישיות רוחנית חשובה לקראת נישואי אחד מצאצאיו, לאחר שהלה ביקש מהרבי שלא תשלוט עין הרע בו' (אגרות קודש כרך ח' עמ' קנד):

...ומה שכותב שלא ישלוט בו' הנה זה כבר פעם השניה שמזכיר לי ענינים כאלו, וגם אז כתבתי לו דמאן דלא קפיד לא קפדינן עמיה, ובפרט בענינים אלו שכיון שאמרו שלא ישאו [=שני אחים או אחיות] ביום אחד הרי"ה גופא שאם לא כן הוא אין מקום לחשש כלל וכלל, והשם יתברך ירבה השמחה במעונו לכל אחד ואחד ויעוין רמב"ם סוף הלכות לולב ["השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה עבודה גדולה הוא"...]

ובמכתב אחר כתב הרבי בכ"א באייר תשט"ז (אגרות קודש כרך יג עמ' צד):

ובמה שכותב אודות פלוני-בן-פלוני שחש לעין הרע וכו', הרי בענינים כגון אלו כשאין משימים לב לזה כלל והיסח הדעת בתכלית, מבטלים אותם... ממשיך הרבי וכותב:

וכיון שהזכיר על-דבר זה במכתבו, הנה יבדוק את התפילין שלו ואת המזוזות בדירתם, וזוגתו תחיה תחזיק במנהג בנות ישראל הכשרות להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל ערב-שבת קודש וערב יום טוב...

מטפחת כסגולה

לפי השמועה מסר הרבי בהזדמנות מטפחת שימסרו לאישה חולה כדי להחליש את העין הרע שממנו סבלה [לפי דעתה?]. בעקבות כך החלימה האישה וחזרה לתפקד על הצד היותר טוב ('תשורה' גופין תשס"ה).

ללא שם משפחה

בכ' טבת תשכ"א (אגרות קודש כרך כ' עמ' קיז-ח) כותב הרבי איגרת מפורטת בנושא נתינת צדקה. היא נכתבה במענה לשאלה אם לחלק צדקה בפועל או להקים קרן. הרבי מסביר שעדיף לחלק צדקה בפועל וכו', ובהמשך מתייחס לרעיון שימוש בצדקה להדפסת ספרי רבותינו נשיאינו "אשר זכות זו נצחית, אשר בכל פעם שלומדים בספרים שהודפסו, הרי אותם שאפשרו את הדפסת הספרים להם זכות וחלק באותו לימוד".

הרבי ממשיך:

שאם תודפס בסוף הספר הקדשה של התורמים ושמות הוריהם הרי לומדי הספרים יזכירו אף את השמות.

וכאן מציין הרבי:

ישנם אשר מסרבים להנציח את שם משפחתם כדי שלא תיגרם להם עין הרע חס'ושלום וכדומה, אך אין לכך שייכות להזכרת שמם הפרטי (בלשון הקודש) שהרי אין כאן חשיפת שם התורם! וכך נאמר ברשימת היומן תרצ"ג ('תורת מנחם - רשימת היומן' עמ' שטז):

הצמח צדק, לסוף ימיו נשא משקפיים, אבל [לא על עינוי אלא רק] על מצחו [כי לא היה זקוק למשקפיים לצורך הראיה, ונשאם רק] מפני עין הרע.

(מעשר הכוחות) כלול מעשר²⁹, אשר על-ידי זה נעשה "בן מאה" (עשר פעמים עשר). ואז - הרי הוא "כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", כלומר, שכבר אין לו שייכות עם עניני העולם, ובמילא אין לו לחשוש ממצאיאות העולם, כאילו שאין לו יצר הרע³⁰.

וזהו שדייק רבינו הצמח צדק בדבריו - "יהודי בן תשעים ותשע שנים":

יהודי שהוא "בן מאה שנה" - שכבר בירר וזיכך כל עשר כוחותיו בשלימות (עשר כלול מעשר) - אינו צריך לחשוש מעניני הערלה כו', כיון שהוא בבחינת "עבר ובטל מן העולם" (כנ"ל):

אמנם, מי שהוא עדיין "בן תשעים ותשע", היינו שעדיין חסר אצלו בבירור וזיכוך כל עשר הכוחות בפרטיות (שלכן לא הגיע עדיין לדרגתו של "בן מאה") - אזי צריך הוא למול את עצמו, כיון שבריבוי ההשתלשלות,

- אין הכוונה בריבוי השתלשלות, שהאדם נמצא בעולם אחד והירידה נעשית בעולם שני, כי אם, מכיוון שהאדם הוא בבחינת קדם למעשה בראשית ואחור למעשה בראשית³¹, יש מקום לריבוי השתלשלות במציאות האדם עצמה - יתכן שבגלל העדר פעולת המילה תהיה ירידה עד לעניינים תחתונים (כאמור לעיל).

29) דרמ"צ שרש מצות התפלה קמו, ב; ביאור ושבתה קע, ב. עיין בדרושי חיי שרה (ראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' סה. וש"נ).
30) ראה ירושלמי סוף ברכות. זח"ב קז, ב. תניא פ"א. ובכ"מ.
31) ברכות סא, א. ב"ר פ"ח, א ("א"ר שמעון בן לקיש אחור למעשה יום האחרון וקדם למעשה יום א"). תנחומא תוריע א, ראה ג' עץ יוסף. תו"א בראשית ג, ד. לקו"ת דרושי שמע"צ פו, ג.

א. ודווקא כאשר האדם מחליט שצריך הוא למול את עצמו, אפילו אם הוא נמצא במעמד ומצב נעלה ביותר, עד בבחינת תשעים ותשע שנים (כנ"ל) - אזי נעשה ראוי שהקב"ה ייראה אליו:

כאשר מציאותו של יהודי חדורה בביטול כללי, שיודע הוא שצריך למול את עצמו, אשר ידיעה זו נובעת מההכרה וההרגשה שמעמדו ומצבו הנוכחי אינו כדבעי, וצריך להשתנות ("ער ווייסט אַז אַזוי ווי ער איז טויג ניט, און ער דאַרף אַנדערש ווערן") - הרי זו ההקדמה להגיע לדרגות עליונות יותר, עד שיהיה אצלו "יורא אליו ה'", בדוגמת ההתגלות שהיתה לאברהם אבינו לאחר מצות מילה, ונעשה גם הוא (האדם העובד עבודתו הנ"ל) בבחינת "אברהם" בתוספת ה"א, כיון שנעשה בעל-הבית על כל חושיו, גם על חושים אלה שבטבע לא יתכן לשלוט עליהם.

ולא עוד, אלא שנעשה בעל-הבית (גם) על חלקו בעולם, כמדובר לעיל במאמר³² אודות צדיקים, שעל-ידי פעולת הזיכוך בעצמם, פועלים הם וזיכוך גם בחלקם בעולם, ודוגמתו גם בנדון דידן, אשר על-ידי זה שנעשה בעל-הבית על חושיו (בבחינת "אברהם" בתוספת ה"א), נעשה בעל-הבית גם על חלקו בעולם, כולל גם על כל הדברים שזקוק להם בכדי לעבוד את הקב"ה, הן בבני, הן בחיי והן במזוני, וכולם - רויח.

(ר"ד ועש"ק פ' וירא, י"ט מרחשון, ושיחת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ז, עמ' 140-141; 153-159 - בלתי מוגה)

(32) לעיל ס"ע 151 ואילך.

הניצחון במלחמה ברור

לנצל הכוחות שישנם עד ביאת משיח

ישיבת תומכי תמימים נוסדה על ידי רבותינו נשיאינו, ו"בטר רישא גופא אזיל", היינו, שהקשר הוא למעלותא, ולא להיפך ח"ו. ובמילא, מעצמו מובן שישנם בתוקפם כל הכוחות שרבותינו נשיאינו השפיעו, וממשיכים להשפיע גם עתה, בישיבות תומכי תמימים בכל מקום שהם, ובפרט בחידוש שהיתוסף לפני ח"י שנים בהתייסדות ישיבת תומכי תמימים בחצי כדור התחתון [...].

התנתקות מענייני הגוף והתמסרות למילוי הרצון

ידועה השיחה שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, מייסד ישיבת תומכי תמימים הראשונה, וכ"ק מו"ח אדמו"ר חזר עליה ופרסמה, על יסוד מאמר רז"ל "כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו". ונקודת הדברים - שכיוון שנמצאים עתה בדור דעקבתא דמשיחא, שאז ישנם אלו "אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך", אזי נוגע העניין של "מלחמת בית דוד".

ואלו שצריכים לצאת "למלחמת בית דוד" הם תלמידי תומכי תמימים - שהרי במלחמה צריכים לא רק את המפקדים העומדים "בראש העם", אלא צריכים גם את אלו שהם "כל יוצא צבא בישראל", וכמבואר בהמשך המאמרים דיום ההילולא, באתי לגני, בנוגע לסדר הצבא, שאף-על-פי שהשכר ותפארת הניצחון ניתן לשרים העומדים בראש החיל, מכל מקום, אלו שפועלים את הניצחון בפועל - הם אנשי החיל, אנשי הצבא שעומדים על משמרתם במלחמת תנופה, ופשיטא - במלחמת מגן.

ולכן צריך להיות אצלם עניין "כותב גט כריתות לאשתו" - שקאי בכללות על ענייני העולם, ובפרטיות יותר על ענייני הגוף, שהרי הנשמה והגוף נמשלו לאיש ואשה, והיינו, שמלבד הרצון הפנימי והנקודה הפנימית של מילוי הרצון העליון, מנותק הוא ("ער איז אָפּגעשניטן") מכל שאר העניינים.

...המורם מכל האמור: תלמידי תומכי תמימים מראשית ההתייסדות עד סוף הימים - הם אלו שישלימו את מלחמת בית דוד מתוך ניצחון גמור.

עליהם לדעת שמלחמה זו אינה אלא כמו "קניגא" שעושים המלכים, שהרי יודעים בפשיטות שיהיה הניצחון במלחמה, אלא שעלה ברצונו יתברך להיות נחת רוח לפניו יתברך שיהיה נראה למראית עין כאילו יש ספק בדבר, אבל האמת היא שדבר ברור הוא שיהיה הניצחון, ובשמחה ובטוב לבב.

ועד שפועלים קיום היעוד "כי כולם ידעו אותי למקנטם ועד גדולם" - "אותי" דייקא, כמבואר בחסידות ש"אותי" הוא למעלה משם הוי', "אני הוי' הוא שמי", שאינו אלא שם בלבד, ואילו "אותי" קאי על עצמותו יתברך, "אנכי", "דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ", וממשיכים זאת למטה - להיות לו יתברך דירה בתחתונים.

וכאמור, שכל זה פועלים היוצאים למלחמת בית דוד, ובפרט בדור "אשר חרפו עקבות משיחך", עד לניצחון הגמור, ו"עבדי דוד מלך עליהם".

(מהתוועדות פורים תשח"י. תורת מנחם כרך כב, עמ' 145-158, בלתי מוגה)

"שתצילני היום... מעין הרע"

לא פעם קבע הרבי נחרצות ש"אי אפשר כלל שישלוט עין הרע", אך עם זה העניק עצות וסגולות למי שבכל זאת חששו מכך • מדוע הרכיב הצמח צדק משקפיים בסוף ימיו אף-על-פי שלא היה זקוק להם לשם ראייה? • כמה דוגמאות להתייחסותו של הרבי לעניין זה • רשימה ראשונה

כשהרבי דיבר בהתוועדות שבת פרשת וארא - תקופה קצרה לפני יו"ד שבט תשי"א (תורת מנחם כרך ב' עמ' 187) על מופתים שאינם באים מיד בגילוי שלכן יכולים להתייחס אליהם כמאורעות טבעיים ביאר, שדווקא השפעה כזו שמקורה בלמעלה מסדר השתלשלות, ושלא בסדר והדרגה, אינה יכולה לבוא מיד בגילוי.

בהקשר זה הוסיף ואמר:

ומהמעלות שבהשפעה שאינה באה מיד בגילוי, שבהיותה בעולם אין לחשוש מאלה שמחפשים לקטרג ולומר שאין פלוני ראוי להשפעה זו, וכן אין לחשוש מעין הרע (כך שאין צורך להגיע לסגולות שהובאו בדברי חז"ל (במסכת ברכות נה, ב. ועוד) בשביל לבטל עין הרע).

הברכה בדבר הסמוי

כך כתב הרבי בג' כסלו תשי"ד (אגרות קודש כרך חי עמ' לח):

המחאתם נמסרה לקופת חשאיין, שממנה נתמכים עניינים כללים ואנשים פרטים שאין לפרסם שהם המקבלים, שזהו אחת המעלות היותר נעלות במצות הצדקה, ומצילה ביחוד שלא תשלוט עין כו' וידגו לרוב בקרב הארץ.

ביתר פירוט מצינו באגרת הרבי מכ"ט טבת

הדרך לקבלת הברכות

בז' כסלו תש"נ (היכל מנחם כרך ב' עמ' צא) שיגר הרבי איגרת לאשה בשם "מרת יוכבד תחי" ובה קבע בנחרצות:

באם המזוזות כשרות והעיקר הנהגה יומית. אי אפשר כלל שישלוט בה עין הרע.

והחלטה תקיפה בהנהגה יומית שתהא מתאימה להוראות תורתנו תורת חיים וקיום מצוותיה עליהם נאמר וחי בהם, שנוסף על העיקר שכן הוא ציווי הקב"ה, הרי זה גם הדרך לקבלת הברכה להמצטרך להאדם, וה' יצליחה ותבשר טוב.

השפעה נסתרת

עדות מעניינת מפי כתביו של העסקן החסידי רב הפעלים הרב יעקב יהודא העכט שכתב לרבי בשנת תשמ"ב:

שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לנו פעם ב'חידות' שאין דבר כ[זה] עין הרע והראה שהרמב"ם לא הכניס את זה בספרו 'יד החזקה'.

[על דעת הרמב"ם דנו האחרונים - ראה הנאסף בספר 'עין הרע - בעין היהדות' (שלהבת תשע"א) פ"א עמ' 9-11; פ"ה עמ' 113. ושם נסמן].